

Posudek vedoucí bakalářské práce:

Petr PISTULKA, Seznam poddaných libějovického panství z roku 1668..

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2007, 211 stran.

Ač ještě poměrně nedávno patřila problematika dějin poddanského obyvatelstva mezi nejfrekventovanější historická témata raného novověku, v současné době jim věnuje pozornost v podstatě pouze historická demografie – i když prameny skryté především ve velkostatkových archivech skýtají i různé další možnosti využití. Právě otázka pramenů a jejich zpřístupnění je pro zpracování mnoha otázek týkajících se poddanského obyvatelstva klíčová. Proto je možno téma, jaké si pro svou práci zvolil Petr Pistulka, jen přivítat.

Svou práci rozdělil P. Pistulka do tří částí. V krátkém Úvodu seznámil s tématem své práce a její strukturou, nastínil i možnosti využití zkoumaného typu pramene a zmínil okolnosti, které jeho práci limitovaly (především nepřístupnost části archivního materiálu).

Druhá část práce je rozdělena na tři podkapitoly. V první jsou stručně vylíčeny dějiny panství Libějovice, resp. – vzhledem k tématu - jeho správní příslušnosti: Libějovice půlstoletí tvořily součást rožmberského dominia a poté přešly do majetku rodu Buquoyů a Schwarzenbergů; P. Pistulka přibližuje hlavně vývoj správy v rámci rožmberské državy, kde se může opřít o studie Evy Cironisové-Barborové, zatímco pro další období, pro něž podobné záslužné práce dosud chybějí, je výklad stručnější. Druhá podkapitola se zaměřuje na typ pramene, který tvoří hlavní obsah práce – seznamy poddaných, a sleduje stručně jejich genezi, vývoj i zájem, jaký jim byl věnován v historiografii, přičemž neopomíjí žádnou z významných starších i novějších prací, věnuje se i otázce vztahu poddanských seznamů a sirotčích register, případně (okrajově) i dalších seznamů a nenechává stranou ani otázky terminologické. Poslední, třetí podkapitola se pak zaměřuje již přímo na seznamy poddaných libějovického panství, z nichž nejstarší pocházejí již z konce 16. století a jejich rozsáhlá řada pak pokračuje až do poloviny 19. století. Užitečný je především chronologický přehled všech seznamů, i když je možno zalitovat, že není důkladnější a úplný (a nezahrnuje např. rozsah, originální název, apod., ani pozdější seznamy; zřejmě nedopatřením také není uvedena signatura seznamu z roku 1607). Autor pak věnuje pozornost formě zápisu a jejím proměnám, sleduje různé možnosti zápisu dětí a připomíná také podstatnou informaci o tom, koho naopak v seznamech nelze najít.

Třetí, nejrozsáhlejší část práce a její skutečné jádro tvoří vlastní edice seznamu libějovických poddaných z roku 1668. Autor ji uvádí zhodnocením využití literatury

(vzhledem k tomu, že z literatury je čerpáno již v předchozím textu, jevílo by se jako vhodnější, zařadit její rozbor již do Úvodu), dále následuje kritika a rozbor pramene, zahrnující rozbor vnější (rozměry, popis, včetně písma a také filigránů) i vnitřní. Pozornost P. Pistulky se soustředila především na důkladnější paleografickou analýzu, která poněkud netradičně, nicméně přínosně přináší detailní obrazové ukázky jednotlivých liter a skupin písmen. Autor se pokusil stanovit i počet písařů, byť důkladnějšímu rozboru jednotlivé písařské ruce nepodrobil. Stručná zmínka je věnována rozboru vlastního obsahu textu, i když to nebylo cílem práce: rozbor se omezuje na krátkou charakteristiku použitých křestních jmen a připomenutí údajů o věku, nebyl však proveden žádný statistický výzkum. Nakonec jsou uvedeny vysvětlivky k edici, suplující obvyklou ediční poznámku.

Vlastní edice je neobyčejně rozsáhlá (bezmála 150 stran), čímž celá práce mnohonásobně přesahuje rozsah požadovaný pro bakalářské práce. Edice začíná seznamem všech vesnic (s. 46 – 47; škoda, že v něm nebyly uvedeny i současné názvy), poté již následují soupisy poddaných v nich (s. 48 – 197). I když to autor výslovně neuvádí, je zřejmé (i z uvedených vysvětlivek), že zvolil transkripci, která však bohužel nebyla provedena důsledně – což je patrné zejména na kvantitě samohlásek (*nevědi x nevědí, nachazejí, vyhost, apod.*) nebo v zachování původního pravopisu (*cizopanski, syrotci x sirotci, vihoštěnej, slišeti*), zejména v případě vlastních, především křestních jmen (*Voršila x Voršyla, Markita*), přičemž by bylo třeba provést sjednocení a úpravy; jako vhodnější se také jeví přepis jména *Lukaß* v podobě *Lukáš*, podobně *Matouš, Tomáš, Bartoš, Tobiáš*. Zejména u jmen (resp. příjmení) je sice zachovávání původní varianty žádoucí, pak by ale mělo být provedeno důsledně a na případné odchylky by mělo být upozorněno v ediční poznámce (příp. v poznámce pod čarou). Je zjevné, že původně byla zvolena transliterace, kterou se však nepodařilo důsledně nahradit, její zbytky zůstávají i u neoddělených předložek (*nevědi oni*), ve velikosti písmen (*Cizopanska*), aj. (*v Hvozdiánech*). Původní přepis však lze označit za poměrně kvalitní, s relativně malým (vzhledem k rozsahu textu) počtem překlepů či nepřechtených míst. Skutečně kritická edice by ale měla obsahovat také správné uvedení názvu všech zmiňovaných lokalit a jejich bližší určení v poznámce. Tyto lokality by se pak měly ideálně objevit i v rejstříku, který sice práce obsahuje, ale který se vztahuje pouze k vlastnímu textu a nezahrnuje ani vesnice, jež jsou vlastním obsahem soupisu; nutno ovšem připomenout, že odkaz na ně (resp. příslušné folio) je uveden v úvodním seznamu edice, což umožňuje orientaci v ní.

Právě uvedení rejstříků – jmenného a věcného – v závěru práce si zaslouží ocenění (i když předcházejí Závěru). V závěrečném shrnutí autor stručně rekapituluje cíle svého úsilí a

naznačuje možnosti dalšího využití, nechybí obligátní seznam pramenů a dosti početné využití literatury, stejně jako seznam zkratk. Vhodným doplňkem je několik obrazových příloh v podobě ukázek soupisu a schematické mapy panství.

Práce je bohužel poznamenána chvatem při dokončování, o čemž svědčí jak zmíněné nedůslednosti v edici či drobné chyby v prepisech ukázek č. 3, 4, a 6, tak dokonce některé gramatické chyby (s. 18, 20, 28). Zarazí také různé psaní místního jména Rabín/Rábina, jasno v tomto případě nepřináší ani rejstřík.

Pokud ale odhlédneme od těchto nedostatků, je práce P. Pistulky obsahově dobře zvládnuta, autor prokázal orientaci v dané poměrně složité problematice, vyzdvihnout si dle mého soudu zaslouží zvláště výklad geneze seznamů a paleografický rozbor. Při hodnocení edice je třeba přihlídnout především k mimořádnému rozsahu výchozího textu, který činí úctyhodných 78 folií (!), i k jeho paleografické náročnosti. Bakalářská práce Petra Pistulky rozhodně splňuje nároky kladené na tento typ prací, proto ji doporučuji k obhajobě, a zejména s ohledem na výše zmíněné skutečnosti - a přes uvedené výhrady - ji navrhuji klasifikovat ještě „výborně“.

V Českých Budějovicích dne 30. srpna 2007

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.